

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА
ФАКУЛЬТЕТ МИСТЕЦТВ
ІМЕНІ АНАТОЛІЯ АВДІЄВСЬКОГО
АСОЦІАЦІЯ ДІЯЧІВ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

*III Міжнародні науково-практичні читання
пам'яті академіка Анатолія Авдієвського
6 – 7 березня 2019 року*

Київ -2019

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА
ФАКУЛЬТЕТ МИСТЕЦТВ
ІМЕНІ АНАТОЛІЯ АВДІЄВСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНА ВСЕУКРАЇНСЬКА МУЗИЧНА СПІЛКА
АСОЦІАЦІЯ ДІЯЧІВ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

СУЧАСНА МИСТЕЦЬКА ОСВІТА

ВИПУСК III

МАТЕРІАЛИ

**III Міжнародних науково-практичних читань
пам'яті академіка Анатолія Авдієвського**

***НПУ імені М.П. Драгоманова
КИЇВ – 2019***

УДК 371.134:78

Сучасна мистецька освіта: матеріали III Міжнародних науково-практичних читань пам'яті академіка Анатолія Авдієвського. Випуск III /Укл.: доктор пед. наук, проф. А.В. Козир. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019. – 374 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету мистецтв Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 10 від 22 червня 2019р.).

Т.С. Левшенко

кандидат педагогічних наук, професор кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського

РОЗВИТОК ЕМПАТІЇ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ В ПРОЦЕСІ ЕСТЕТИКО-ВИХОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

Розвиток мистецької освіти в сучасних умовах передбачає формування інтелектуального та культурного потенціалу, інноваційних підходів до проблеми естетичного розвитку особистості як найвищої цінності нації. В світлі цих положень естетико-виховна підготовка майбутнього вчителя виступає однією з провідних актуальних проблем в сфері музично-естетичної освіти.

Діяльнісний підхід як методологічний інструмент щодо вивчення естетичного фактору багатоаспектної педагогічної діяльності дозволив виділити в структурі особистості вчителя музики ряд інтегративних естетико-виховних якостей. Вони відображують особливості музично-педагогічної діяльності і синтезують вимоги щодо готовності майбутнього вчителя музики до естетико-виховної діяльності. Особливе місце серед них належить емпатії. Саме розвиток емпатії є головною психолого-педагогічною проблемою, від якої залежить розвиток гуманістичної основи формування стосунків між учителем і учнем в процесі естетично спрямованого педагогічного спілкування.

Метою статті є розкриття специфіки розвитку емпатії у майбутніх вчителів музики. Адже емпатію визначають як осягнення емоційного стану особистості, чуттєве проникнення у переживання іншої людини. Співчуття спонукає до допомоги і дозволяє досягти взаємоузгодження позицій, обрати

відповідно до цього спільні засоби взаємодії та взаєморегуляції (Т.Гаврилова, М.Обозов, К.Роджерс).

Аналіз наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців дозволив засвідчити, що вони висвітлюють різноманітні підходи до розвитку емпатії (Ш.Амонашвілі, О.Кайріс, Т.Василишина, В.Сухомлинський та ін.); моделювання організації творчої діяльності з акцентуалізацією на емпатійність як одну із провідних характеристик особистості педагога (Г.Андрєєва, О.Киричук, І.Первіна та ін.); здатність педагога до емпатії постає одним з визначальних факторів у встановленні педагогом таких взаємин з учнем, які сприяють не лише успішності здійснення ними спільної навчальної діяльності за рахунок сформованості в учасників спілкування належного рівня комунікативних умінь, а й головним чином, створенню умов для повноцінного розвитку учня як суб'єкта життєдіяльності і життєтворчості (Т.Гаврилова, Ц.Короленко, Є.Кузьмін, А.Петровський, Т.Снегірьова, В.Філатов); емпатія розглядається як афективне явище, сутність якого полягає у проникненні в афективні орієнтації іншої людини, у співчутті, переживанням цієї людини, у здатності прилучитися до її емоційного стану; емпатія трактується і як явище емоційного відгуку, і як процес розуміння людини людиною, і як специфічна здатність співчутливості до іншого у співпереживанні.

Розвиток емпатії у студентів Інституту мистецтв щільно пов'язаний з формуванням їх креативності, адже вона виражає здатність до досягнення, трансляції інновацій, трансформації їх відповідно до конкретної педагогічної ситуації, а також спроможність створення інновацій в процесі естетичної діяльності тощо.

Педагогічна емпатія – це професійно значима якість вчителя музики, яка забезпечує успішність міжособистісної взаємодії, проявляючись і формуючись у ситуаціях діалогічного спілкування, у спільній творчій діяльності вчителя та учнів. Проблема педагогічного спілкування набуває виняткового значення, адже саме зміст і особливості взаємовідносин

учасників педагогічного процесу визначають, у кінцевому рахунку, можливість досягнення стратегічної мети освіти, а відтак і перспективу формування особистості як емоційної здатності до естетичного саморозвитку і самовдосконалення.

Характерною властивістю наявності емпатійного в діяльності вчителя музики є високий рівень творчої активності, яка спрямована на реалізацію музично-творчих здібностей у процесі сприйняття нового як духовної потреби особистості, що, в свою чергу сприяє набуттю естетичного практичного досвіду. Особливого значення ця властивість набуває у процесі відтворення художньо-естетичного образу музичного твору. Художньо-творчий аспект професійного естетико-виховної діяльності вчителя музики як один із найголовніших виокремлюють Л.Арчажникова, Л.Надилова, О.Олексюк, В.Орлов, Г.Падалка та ін., особливо підкреслюючи формування професійно значущих інтегративних естетико-виховних якостей майбутнього вчителя музики – емпатії, креативності, артистизму, рефлексивності, творчої активності. В педагогічному естетично спрямованому спілкуванні – це комунікативна творчість, тобто емпатійність спілкування – це пошук та знаходження нових комунікативних цілей, нових засобів мобілізації міжособистісної взаємодії учнів на заняттях, створення нових форм естетичного спілкування у процесі колективного музикування.

Відповідно, емпатійність необхідно розглядати як одну із провідних характеристик особистості вчителя музики. З цієї позиції доцільно розрізняти декілька видів емпатії, а саме: *емоційну* (афективну), що ґрунтується на механізмах проєкції афективних реакцій іншої людини; *когнітивно* (інтелектуально), яка базується на інтелектуальних процесах, аналогії, порівнянні тощо; *естетичну* (переживання прекрасного), що передбачає створення яскравого художньо-музичного образу, що є джерелом насолоди дозволяє отримати гедоністичний ефект.

Педагогічну сутність емпатії виокремлює критерій дієвості. Адже в основі морально-естетичного ставлення до педагогічної діяльності лежить альтруїстична позиція вчителя до дієвої допомоги. Емпатія як професійна педагогічна якість виступає *естетичним рівнем* педагогічного спілкування, надаючи йому статусу моральної довершеності. За словами В.Сухомлинського, людина серцем відчуває найтонкіші дії серця іншої людини та відповідає на них власними душевними рухами. Аби мати доступ у чудовий палац, ім'я якому дитинство, писав він, треба перевтілюватися, ставати в якійсь мірі людьми. Тільки тоді може бути доступним мудре керування дитиною.

Ефективності підготовки майбутнього вчителя музики до продуктивної діяльності сприяє здатність до емпатії. На думку науковців (Б.Бернс, А.Орлов, К.Роджерс та ін.), емпатія є особливою здатністю до співпереживання, до відчування стану іншої людини. А.Маркова пропонує розрізняти раціональну емпатію (порозуміння), емоційну емпатію (співчуття), діючу та випереджуючу емпатію (допомога, сприяння, передбачення, ввічливість тощо).

Отже, значення розвитку емпатії у майбутніх вчителів музики в процесі естетико-виховної підготовки є дуже важливим. Саме емпатія обумовлює здатність вчителя ідентифікувати себе з учнем, стати на його позицію, зрозуміти його проблеми та інтереси, відчути емоційний вплив музики шляхом співпереживання художньо-виразних образів музичних творів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Козир А. В. *Професійна майстерність учителів музики: теорія і практика формування в системі багаторівневої освіти: монографія* /А.В. Козир. - К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2008. – 378 с.
2. Маркова А.К. *Психологія труда учителя* /А.К. Маркова. – М. : Просвещение, 1993. – 312 с.
3. Падалка Г.М. *Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін)* /Г.М.Падалка. – К.: Освіта України, 2008. – 274с.
4. Сухомлинський В.А. *Избранные педагогические сочинения : в 3 т.* /В.А. Сухомлинський. – М. : Педагогика, 1980. - Т. 2. – 384 с.